

UNA PEREGRINACIÓ À NÚRIA

DESPRÉS de las emocions de Ripoll ab motiu de la inauguració del Monastir, calia pensar que no 'n debiam pas rebre d' altras. Mes no fou així. Partírem uns quants companys del Centre Excursionista á Nuria. Preciós y feréstech camí; hermosíssima vall; tota una flor, tota un regaliu d' ayqua, tota una unció de santedat.

Nos digueren que venia una peregrinació francesa. A las dues de la tarde, á la *Collada de las Set Creus* s' ovirá un punt negre, ferm, com penjat dalt d' aquella altura. Eran los francesos; be sabiam nosaltres lo que feyan, per experiència propia: resavan las tres salvas de costum, com se fa en totes las colladas desde las quals se descobreix Nuria.

Al cap d' una estona 's descapdellá 'l grup y comensá á baixar en llarga tirallonga seguint los forts zig-zags de la dreta, devallantla. Era una ratlla negra serpentejant la muntanya.

A les tres horas de baixar, les cinc de la tarde, s' ohí per l' espay un cant solemne. La campana del Santuari respongué ab un so alegre de festa; repicà alegríosament com donant la benvinguda.

Pel cim del *Bosc de la Verge* aparegué 'l penó blanch de LA RENAIIXENSA.—Any XXIII.

la peregrinació, portat per tres gayas nínas rossellonesas, y al darrera la llarga professó de romeus y romeuas.

La professó aná baixant bosch avall per sota aquells seculars arbres, poch á poch, entonant solemnials cants religiosos.

La soletat, la quietut aquella, la solemnitat del acte impossavan.

Lo senyor Rector de Núria ixqué, precedit d' escolans ab creu y bandera, á rébrels. Aixís que las dues comítivas se vieren, lo penó francés feu tres acataments á terra; lo de Núria respongué.

Nosaltres eram darrera mateix del Santuari, demunt de la prada, prop del pontet que atravessa 'l riu, en lo qual lo Rector de Núria esperá la peregrinació francesa.

¡Quín espectacle més bonich! Quína emoció més profonda! A Ripoll nos havian embargat recorts de grandesa, actes d' explendor y magnificencia: nou bisbes, un abat, autoritats; tot solemnitat y festa. Aquí era una emoció senzilla, conmovedora la que sentiam. Tot un poble que travessava 'ls Pirineus pera rendir homenatje á nostra Verge catalana.

Y la professó anava baixant solemne, pausadament, ab la fe al cor y la vista á Deu alsada. ¡Oh, cóm ressonavan aquells cants per entre aquellas altas montanyas! ¡Oh, cóm repercutia dintre del cor aquella escena de sublimitat y grandesa!

Era una peregrinació vinguda la major part de Sant Salvador, prop de Prats de Molló, camí de la Preste. Altres eran de Prats. Se componia d' un centenar de personas.

Al devant, precedidas del penó, hi anavan las donas, de dues en dues, y entre elles cinch ó sis senyoretas. Calsadas ab la espadanya rossellonesa, ab sombrero d' amplas alas lligat sota la barba, ab lo alt bastó en una mà y 'l llibre de reso á la altra, era de veure com, valentas, feyan lo peregrinatje. Bravas excursionistas. Las demés donas anavan ab la cofia blanca. ¡Quíns tipos rossellonesos més bonichs, recort de la antiga Grecia!

Darrera venian los homes; capdevanter d' ells hi anava 'l Rector de Sant Salvador, Mossen Lluís Vignes. Anavan també de dos en dos, ab lo llibre á la mà y la major part d' ells la escopeta á la espalda. Hi anavan també altres dos capellans francesos.

Cert que fou grata sorpresa quan al passar per devant nostre 'ns adonárem que anava al costat del senyor Rector l' antic amich nostre, en Borrat, l' intrépit cassador d' isarts, á qui tant ha fet coneixer lo senyor Bosch de la Trinxeria.

Darrera de la comitiva d' homes seguien setze ó vint matxos, també de dos en dos, rublerts d' abrichs y provisions, ab son mosso cada un, armat de la seva escopeta.

Quedárem parats de veure aquella comitiva. Tota aquella gent havia fet setze horas de camí. A las dotze de la nit, segons després nos digueren, lo senyor Rector de Sant Salvador los hi havia dit la missa. Tot lo poble hi havia assistit. Després havian emprés la caminada, havian pujat fins á la carena dels Pirineus, havian seguit per *Coll Pregon y del Pal*, las fonts del *Riuort*, *Costabona y la naixensa del Tech*, havian pujat per la *Cadira de Roldan* al *Pla de Campmagre*, y baixant precipitadament havian atravesat tot lo magestuós *Ull de Ter* sota 'l *Bassibés*, havian pujat per *Coll de la Marrana*, sota *Gra de Fajol*, havian revoltat lo naixement d' un bras del *Freser*, y, agafant costosíssima pujada, havian anat á parar á la *Fossa del Gegant*, als *Estanys de Carençá* y á la *Collada de las Set Creus*.

Perquè coneixém aquest camí compreném tota la fosa y valentía que necessitá aquella peregrinació pera ferlo. Y allí hi anavan joves y vellas, senyoretas y pagesas; richs y pobres, senyors y menestrals, y tots hi anavan ab una sola idea, pera un sol fi; portats per la mateixa fe, per un sol entussiasme, ab tot l'esperit religiós d'uns braus montanyosos. Benehits sian ells.

Quan hagué passat la professó per devant nostre, tots los que eram allí, conmoguts, anárem darrera d' ella.

La campana del Santuari semblava rejohir de festa y be 's mereixia. Atravessárem la plassa y tots entrárem á la iglesia. Los homes á un costat, las donas á un altre, Mossen Vignes pujá á peu d' aliar y entoná un sentit cant de gracies. La volta de la iglesia ressoná á una sola veu, forta, poderosa; fou una veu unànim eixida del cor de peregrins y peregrinas. ¡Quina escena més conmovedora!

Al eixir sota las voltas de la plassa, fou una verdadera alegría l' abrassarnos ab en Borrat. Nos oferí desseguida un cap de cassa pera la matinada vinenta, y efectivament nos portá la perdiu blanca.

Al dia següent los excursionistas ferem la ascensió al Puigmal. Eram don Felip Bertran y d' Amat, president de la Real Academia de Bellas Arts de Barcelona y consoci nostre, son fill y 'ls meus, los doctors Roig y Llagostera, don Francesch Rubió y 'l senyor Soler, qui 'l dia avans havia tret una vista fotogràfica de la peregrinació al passar pel pont. Lo fret à dalt casi 'ns posá balbs. La vista neta, serena, resplendent per tot arreu; fou un panorama preciosíssim lo que disfrutárem.

Mentre eram dalt de la muntanya, arribá á Núria 'l distingit poeta catalá Mossen Garriga, junt ab altres companys, sacerdots com ell, que venian també de Ripoll, y com se'n entrás á la iglesia y sentíss á la peregrinació francesa cantar y resar en llengua catalana, no pogué menos, al acabar l' ofici, que pujar á la trona y regraciarlos del seu esperit catalá, que feya que, tot y essent francesos, la seva antiga llengua catalana encara de cor aymin y la tingan per propia, y recordantse de la que un dia fou pera ells y pera nosaltres terra comú, fassin actes de ferventa fe, á pesar d' haverhi santuaris en terra francesa á nostra Verge catalana.

Acabat de dinar en la casa que serveix de café, tots junts se pot dir que celebrárem una festa de casa, una sessió lètria ab Reynas de la Festa. Los rossellonesos cantaren en obsequi nostre *Lo barretinayre de Prats de Molló*, de Mossen Cinto Verdaguer y 'l *Canigó*; se recitat poesías catalanas, principalment de Mossen Garriga, que per cert foren molt aplaudidas, y 's cantá altres cants populars ab gran entusiasme de tothom. Fou un verdader acte de germanor entre dos pobles que, si be avuy separats per tractats polítics, son un sol en llengua, tradicions y patria. Vessá l' entusiasme y foren ardents los crits de ¡Visca Rosselló! ¡Visca Catalunya!

Mes lo temps passava, venia la hora de pendre comiat. Nosaltres, ab la comitiva de Mossen Garriga, teniam d' entornarnos en cap á casa, y 'ls francesos tenian de fer las pregaries de despedida, perque al punt de la mitja nit havian d' emprendre altra volta la caminada cap á Prats de Molló.

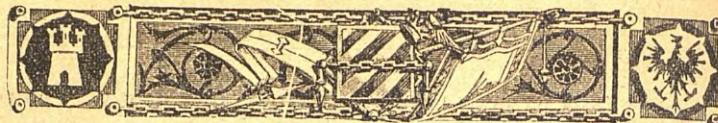
La peregrinació torná á formarse en professió, ab lo mateix ordre que havia vingut, cap á la capella de Sant Gil. Fou de pler del senyor Rector de Sant Salvador que 'ls catalans nos hi ajuntessim. Darrera, de dos en dos, ab nostres capellans al mitj. l' anarem seguint admirant la fe profonda de tot aquell poble.

Altra volta 'ls cantos religiosos ressonaren solemne y pausadament per aquella hermosa vall, per aquellas altas muntanyas. Y una volta dins de la iglesia, M. Vignes, posat al peu del altar, dirigintse á tots, que omplenavam ben be la capella, en catalá pur, castís, potser més pur y castís que 'l nostre (prescindint d' algun que altre galicisme), després de mostrar á sos feligresos la gracia ab que Deu havia favorescut sa peregrinació, permeténtloshi ferla sense cap contratempo ni desgracia per aquellas altas muntanyas gayre be tot l' any cubertas de neu y en que tan sovint com sobtadament s' hi conrian pedregadas y tempestas, regraciá á nosaltres los catalans d'Espanya la part que haviam pres en sa peregrinació y festa. Y fent una delicada alusió al sermó del matí de M. Garriga, 's congratulá d' haver estret lo llas d' unió entre dos pobles units d' antich ab unes mateixas costums, lleys é historia y un sempre, avans com ara, en la més ardent fe y en l' amor á una Verge pera tots dos pobles encare sempre patrona.

De retorn la professó á la iglesia de Núria y cantat lo sentit y delicadíssim *A Deu siau á la Verge*, partírem cap avall los que restárem de nosaltres, porque 'ls senyors Rubió y Soler havian marxat avans pera veure *Ull de Ter*, *Setcases* y *Camprodon*, y 'ls senyors Roig y Llagostera s' ajuntaren ab los francesos pera anar als *Gorcs de Carençá*. Partírem, donchs, tots los catalans que restárem, y partírem gratament impresionats de tot aquell espectacle.

Avans de deixar la ploma, cal donar un afectuós saludo al Rvt. Mossen Vignes, organisador d' aquella peregrinació, home ple de fe religiosa y de ciencia; cal mostrar nostra admiració per totas aquellas noyas de poble y senyoretas, ardiadas y valentas, verdaderas excursionistas; cal regraciàr á monsieur Wittwer de Frontignen, de Prats de Molló, las distincions que d' ell meresquérem; enviar una coral abrassada á n' en Borrat, amich sempre, y admirar, entussiasmarnos ab un poble que sab donar tan viva mostra de fe religiosa, d' ardidesa y valentía.

FRANCISCO DE S. MASPONS Y LABRÓS.

À LAS VENERANDAS DESPULLAS DE BERENGUER LO GRAN

EN LO DIA DE LA SEVA TRÀSLLACIÓ AL MONASTIR DE SANTA MARIA DE RIPOLL

Descanseu, cendras preuhadas
de Berenguer, descanseu!
Si un jorn fóreu profanadas,
ab goig immens honoradas
sou avuy, com mereixeу.

Dintre de la urna reclosas,
íдол de cult tan fervent,
us deveu sení orgullosas,
conmogudas, tremolosas
de joya y d' agrahiment.

Cendras de dolsa memoria
d' aquell insigne capdill;
de la catalana historia
tresor, honra, orgull y gloria;
de virtuts brillant espill.

Espill d' amor y fermesa
y humilitat, que en son pit
sentint de la mort la aspresa,
volgué en mitj de la pobresa
retornar á Deu l' esperit,

¿Brau? Si fou llamp de la guerra,
be ho diu tant cap escapsat
pel coitell que al moro aterra,
de sanch amarant la terra
fins á enrogí 'l Llobregat.

En las lluytas temerari,
jamay reculá son cos.
Aymant á Deu ab desvari,
ab fe 's llensava al contrari,
sortint sempre victoriós.

Restos hont ensembs s' hi aplegan
recorts dolsos y fatals:
¡Si véyau com nos masegan,
nos dessangran y 'ns ofegan
los extranys en llochs payrals!

Si us ressecá la anyoransa
llùny del Cenobi tants anys,
més resseca es de frisansa
Catalunya, recordantse
de tants afronts y tants danys.

Mes allunyém la tristura;
avuy es jorn de consol.
Tot fa son curs, res s' atura;
després de tempesta dura
llú més explendent lo sol.

Si la patria ha restat muda,
 erta en llarch ensòpiment,
 casi sens remey perduda,
 de sa malaltia aguda
 poch á poch se 'n va refent.

Y redressantse enardida
 al recort dels heróichs fets
 de vostra gloria vida,
 present us fa avuy, unida,
 de sos cors d' amor desfets.

Mes ja de greu gelosía
 vostre sepulcre frisós
 espera en Santa Maria...
 ¿Trençará altra horrible orgía
 de nou vostre sant repós?

De Ripoll la gran Senyora
 no permeti semblant crím;
 de torba devastadora
 rompi un llamp la má traydora;
 á sos peus s' obri l' abím.

Cendras de nou remogudas,
 despediu tan dols perfúm,
 que las forses decaygudas
 ja las sentím revingudas
 del desmay que las consúm.

Per reeixir en la empresa
 de fer reviure 'l passat,
 ressucitant sa grandesa;
 per arréncans ab destresa
 tant de fibló al pit clavat,

al rendirvos homenatje
de respecte y ver amor,
dáuli al catalá llinatje
coratje, molt de coratje,
despullas d' aquell gran cor.

ENRIQUETA PALER Y TRULLOL.

VISCA CATALUNYA!

Alsa 'l cap, patria adorada,
dels teus ulls aixuga 'l plor
que brilleja en ta encontrada
del sol ixent la claror;
del sol ixent de la gloria
que 'l gran llibre de ta historia
tant de ple á ple iluminá,
que qui un sol cop lo fulleji,
mal que á llisquentas llegeixi
may més lo pot olvidá!

Si un jorn te cregueren morta
—perque aixís algú ho volgué,—
t' arborares viva y fortia,
mostras dant de ton alé;
que tú, que un jorn en la guerra
fores l' espant de la terra,
arbolant á pols lo mall
vas dí á qui morta 't volia:
—¡Si ab ma sang llors conqueria,
llors conquesto ab mon travall!—

Y aquest crit de fortalesa
rompent lo teu horizont,
va volar ab ala extesa
per tots los àmbits del mon.
Y vingueren á dotzenas,
tallant las onas serenes
ab sos vaixells, las nacions;
y al véuret fortá y potenta,
son crit d' admiració ardenta
fou lo tro de cent canons.

Aquell jorn, quan ja mitj fosa
va ser la boyra del fum;
va brillar molt més hermosa
de ton cel la hermosa llum.
y es que aquell cel lo cel era
que en los dias d' una altra era
vegé 'l mon pera tu xich:
lo cel que al Bruch te mirava;
lo que corprés t' admirava
aquell dia á Montjuich.

¡Be 'n va cantar de corrandas
tot lo mon en ta llahor!...
Encare de totas bandas
s' ouhen per tu mots d' amor!
Mes juntant á la grandesa
la ignocenta senzillesa,
murmuravas á pleret:
—¡Qué 'n trech d' aqueix esplet vostre!...
Sens una llar!... Sens un sostre!...
¡Verge santa, tinch un fret!...—

Aixís vas dir, patria aymada,
de ton plor llenasant lo doll,
dessobre un mur recolzada
de las ruinas de Ripoll.
Y aquella ruina negrosa

que avuy s' aixeca gloriosa,
restava trista é imponent,
com á cambra mortuoria
hont jeya la teva gloria
á la llum d' un sol ponent.

Aixís deyas; mes encare
no va ser fosa ta veu,
que 's va alsá á ton crit de mare
ta nissaga arreu, arreu.
Desde 'l més rich al més pobre
tothom va dir:—;Mans á la obra!...
Y quan sia com avans,
podrém dir, alta la testa,
casa y honors reconquesta,
que encare som catalans!—

A cada jorn que passava,
mitj somreya 'l sol ixent
veyent com Ripoll s' alsava
ab l' esfors de nostra gent.
Fins que avuy somriu lo dia
que entre esclats de poesía
veu d' en mitj d' un cel ben blau,
essent de riquesa exemple,
Ripoll, per Deu, fet un temple,
per tú, ma patria, un palau!

¡Alsa 'l cap ple d' esperansa!
Alsal, donchs... y álsal ben alt!
Quan ressoni en ta lloansa
l' eco dols d' un festival,
al dessota de la arcada
de ton temple agenollada
per qui 't vol mal prega á Deu;
que la enveja malehida
no li corsequi la vida!...
¡Nosaltres al costat teu!

Mes si may la turbonada
ve que 't dú bat de ponent,
per salvar la pedregada
corra... y toca á somatent!
Toca fort!... Que 'l clam ressoni
del metall, y se 'n adoni
tot lo mon, d' extrém á extrém!...
Toca fort!... Que á la embrandida
si no fuig esporuguida...
¡nosaltres t' ajudarém!

CLAUDI PLANAS Y FONT.

AL PATRIARCA DE LES LLETRES CATALANES

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER

AB MOTIU DE LA PUBLICACIÓ DE SON «ROMANCER POPULAR DE LA TERRA CATALANA»

Beneyta llet que mamáreu
que us feu naixer la afició
á les cançons que escoltáreu
aferrat á ne 'l mugró.

D' aquells cants á la dolcesa
vos condormíau de grat,
despertant, de juventesa,
á son recort inflamat.

Y més tart, dantz vos coratje,
brodat vostres somnis d' or,
emprenguéreu lo romiatje
en seguici d' un tresor.

Lo tresor de la Poesía
tant costós jay! d' assolir
y que á vostra fantasia
prest havia d' enriquir.

*Per fer guerra á la anyorança
vos ne dúyau aquells cants,
d' ells va naixer la Esperança
que 'ns ha aconsolat á tants.*

*D' un desitj que may s' apaga
vau sentir en vos la set;
aquell cant ideal que embriaga
may se cópia satisfet.*

*¡Quí pogués are retreurer
les jornades que vau fer
y en les fonts tornar á beurer
hont bebéreu vos primer!*

*¡Sóta quants rouredes y alzines
nos plauria reposar
y devall quantes ruines
aniríam á plorar!*

*Per odir una tonada,
percaçant sempre cançons
de la afrau més amagada
seguiríam los ascons.*

*Dalt dels singles pujaríam
hont sols munta ab son remat
lo pastor que escoltaríam
com herald d' una altra edat.*

*Y allí al fons de sa barraca,
la terra broxa per llit,
sobre l' àspre fullaraca
¡quín somniar tota la nit!*

*Més ¿quína au en sa volada
pot seguir al Aguiló,
que va de la Illa daurada
d' un sol vol al Canigó?*

Ningú més, cassador destre
de cançons que 's perden ja,
ningú més jo sabi Mestre!
vostres passos seguirá.

Més, ¿qué hi fá que en tals dreceres
ja ningú us puga seguir,
si de les vostres caceres
tots nos en pódem gaudir?

En un llibre, rica mostra
nos en donéu generós;
¡es la noble herencia vostra
que honra á un poble y honra á vos!

AGUSTÍ VALLS y VICENS.

14 Juliol de 1893.

BORIA AVALL

Tret... tret... tret...

En nom de Sa Magestat lo Rey y de
la Real Sala del crim, se treu á aquesta
dona á la vergonya per...
(Pregó del nunci en la Boria avall.)

I

LA TIA FRESCO

Fa d' aixó més de seixanta anys y encara 'm sembla que sento retrunyir en mas orellas lo fatídich só de la trompeta esgarrifosa que tocava l' nunci que anava devant d' una dona que, montada dalt d' un ase, la passavan Boria avall, es á dir, la treyan á la vergonya, passejantla pels carrers de Barcelona, publicant lo pregoner son nom, sa vida y miracles.

Era jo un noy, y l' aprenent de casa, l' Olaguer, vingué á buscarme al colègi de don Francisco Rosal, que vivia al carrer del Cometa. Era un excelent senyor madrileny al que, després de mos pares, dech lo poch que sé y valch.

—Corre, Francisquet, — me digué l' Olaguer, que era un xicot ja grandassot; — corre, que veurém passar una dona Boria avall.

Y tots dos correguerem, perque era una funció que jo no la havia vista mai. Es á dir, passarhi una dona, que d' homes n' havia vistos més de quatre vegadas desde l' balcó de casa de mon avi Sabadell, cantonada á la Esplanada y Vidriería, y encare 'm sembla que sento 'ls cops que 'ls hi donava l' butxí ab una corretja ampla, ab mánech, que tenia la forma d' un picador de rentar roba, pero que era rodó en los ánguls, y tinch presentas, com si las veyés, aquellas esquenes vermelles y blavejadas pels terribles assots que rebian á cada cantonada, esgarrifantme tant alló que las més de las vegadas fugia current de casa l' avi y no parava fins á casa meva.

Sabut es que als homes, pera ser passats Boria avall, se 'ls posava nusos, portant no més que las calces, y á cavall d' un burro se 'ls passejava desde la Presó vella, passant per la plassa del Angel, la Boria, carrers de Moncada, Vidriería, Traspalacio, Encants, Fustería, Regomir, plassa de Sant Jaume, Llibretería y Baixada de la Presó, tornant á casa havent rebut á cada cantonada, com hem dit, los assots corresponents al número á que 'ls havia condemnat la justicia, publicant lo nunci la vida y miracles del delincuent y la sentencia que motivava son càstich.

He dit que alló feya esgarrifar, y moltas personas de bon cor no podian veure l' assortament d' un home y presenciar sos sufriments, per criminal que aquell hagués sigut; pero tractantse d' una dona alló mudava d' aspecte. Era un espectacle al ayre lliure que feya riure á tothom, y com á las donas no se 'ls hi pegava, sino que tan sols se las treya á la vergonya, passejantlas pels carrers esmentats, tot Barcelona hi anava pera ferse un tip de riure, perque las més de las que passavan Boria avall eran d' aquellas que tothom las coneixia á ciutat.

A la dona que la passavan Boria avall se li posava un corbatí de cuyro pera que no pogués abaixar lo cap y tothom li veyés la cara. Anava á cavall d' un ase, portant un lletrero al devant y un altre al darrera, en los quals hi havia escrit son crim y son nom, y pera que fes riure á tothom se la xullava á ran del cap, demunt del qual hi portava una alta cucurulla enflocada ab llassos de tots colors, cascabells y picarols que dringavan al més petit moviment que feya la desditzada que treyan á la vergonya.

La que vaig veure jo en ma infantesa encare 'm sembla

véurela. Era una dona morena, secardina, vermella per la rabià més que per la vergonya, anant tiessa dalt del ase. Passava llavors per la plassa de Sant Jaume, y tots cridavan, la xiulaven, la insultavan y fins li tiravan tronxos.

— Poca vergonya! Matéula! — cridavan las donas.

— Es la tia Fresco! — deya tothom. — La desvergonyida! La mala serp! A la forca haurias d' anar!

— Ja 'n filarás de coto á la galera, mala desgracia! Escandalosa! — repetian las donas. — Escuarterada t' haurias de veure!

Y 'ls crits aumentavan y 'ls tronxos y fins pedras, que si no haguessen sigut los mossos d' escuadra que s' hi posaren, no arribava viva á la presó.

Jo estava esgarrifat y fins plorava, perque m' feya llástima veure que tractavañ tan malament á una dona ja velleta.

— Què ha fet aqueixa pobre dona, — vaig preguntar á l'Olaguer, — que tothom li va en contra y fins crech que la matarán?

— No ploris, tonto; — me va contestar l' aprenent. — Es la tia Fresco; una dona dolenta.

Y m' accompanyá á casa.

Mentre dinava vaig explicar á mos pares y á la meva avia lo que havia vist, y l' avia, que al cel sia, va renyar de ferm á l' Olaguer perque m' havia fet veurer lo que no estava bé que veyessen los noys bons minyons.

II

LA MARE DE DEU DELS DESAMPARATS

Passaren alguns anys y passá també ma infantesa, y essent ja un jovencell vaig parlar ab un amich del meu pare de la impressió que m' feu lo Boria avall de la tia Fresco.

— Bona pessa era, com hi ha mon! — digué aquell senyor. — Y morí á la galera, ahont li donaren més bastonadas que pa; pero s' ho mereixia.

Y llavors vaig sapiguer lo motiu del càstich d' aquella dona, càstich que en ma ignorància d' infant no havia comprés en aquella època.

La historia es com vaig á contar.

Una tarde d' estiu d' un dia de feyna, hora en que's veu poca gent á las iglesias, en l' hermós temple de Santa Maria del Pi una noya joveneta y bonica pregava devant de la Mare de Deu dels Desamparats.

La nena vestia un trajo d' indianà forastera y cubria son cap ab una mantellineta blanca de punt, lo que denotava llavors una menestrala acomodada de Barcelona.

La noya era orfa de mare y per aixó tenia una gran devoció á la Verge dels Desamparats, y moltas tardes anava sola desde 'ls barris de Santa Maria de Mar, ahont vivia, fins á la iglesia del Pi á resar á sa Patrona.

Son pare, home de negocis y un xich distret, ho permetia.

En la tarde que dihém, la noya s' havia ficat á la capella porque'l reixat era obert, y resava á la Mare de Deu.

Una dona s' hi acostá ab un cetrill pera posar oli á la llantia que feya llum á la imatje, pero ab tan mal acert que, escapantli de la má la cadena que subjectava la llantia, aquesta caygué demunt de la noya que resava y la tacá tota d' oli, deixantli perdut son vestit nou d' indianà de Fransa y la manteillina blanca de punt.

—Ay! Qué he fet? — exclamá la dona del cetrill. — Y cóm t' he posat, filla meva! Vina, vina á casa, que no es molt lluny, y ab una aygua que tinch te traüté las tacas del vestit y de la mantellina, que quedarán com nous.

La pobre joveneta plorava, porque'l vestit era molt bonich y li sabia greu pérdrel, y's deixá acompañar per la dona, que la feu pujar á una escaleta d' un carreró no lluny del Pi.

La noya vegé una casa molt ben parada y entrá en un cuarto en que no hi mancava res.

—Espérat aquí, filla meva,—digué la dona ab carinyo,— que vaig á buscar l' aygua pera tréuret las tacas, y torno tot seguit.

La doná se 'n aná y girá la clau.

Llavors la noya s' alarmá y 's posá á tremolar.

—Qué será dé mí, Deu meu? — pensá la desgraciada. — Ahóni soch? Qué es aqueixa casa? Verge Maria, tingau pietat de mí!

La dona no venia y la pobre noya sens ánimo y mitj morta, creya que sos días eran acabats, quan sentí girar la clau y la veu de la dona que deya, dirigintse á una altra persona:

—Aquí té la noya que li vaig prometre.

Y donant una empenta á un home, 'l feu entrar dins de la cambra.

—Pare!—cridá la nena al véurel, y penjantse á son coll ab alegría, 's posá á plorar.

—Qué fas aquí, Mundeta?—digué l' home, groch y contós.

—Qué vens á ferhi á n' aqueixa mala casa?

La noya quedá esferehidá.

—Una mala casa?—digué. Y mostrant á son pare 'l vestit y la mantellina tacats d' oli, li contá lo que li havia succehit á la iglesia del Pi.

—Aném,—digué 'l pare ple d' ira y de vergonya;—aném á casa.

Y s' emportá á sa filla, sense dir res á la dona, que ho havia escoltat tot.

L' endemá la tia Fresco fou presa y judicada. Lo pare, criminal es veritat, pero desitjós de venjarse, la acusá.

Sortiren llavors al públic altres pecats de la mala dona, que havian estat amagats, y la desencaminadora fou castigada per la justicia á ser treta á la vergonya y á deu anys de galera, los quals no cumplí perque morí á la presó.

Tothom sapigué 'l cas y s' esgarrifá del fet, y per aixó la bona ciutat de Barcelona celebrá ab tanta gatzara y esvalot lo Boria avall de la tia Fresco, dihentli mil dicteris y tirantli tronxos. (*)

FRANCISCO DE PAULA CAPELLA.

(*) Dech advertir que aixó no es una novela. Encare son vius los descendents de la Mundeta y també 's trobarian alguns vellets, no gayres, que 's recordan del cas, que feu molt soroll á Barcelona essent la tia Fresco de las darreras persones, si no la darrera, que passaren Boria avall.

Han canviat los temps y are las successoras d' aquella mala vel'a, en lloch de passejarlas dalt d'un ase pera escarment del poble, passejan en carretela descuberta sa poca vergonya, acompañadas de sas malaventuradas víctimas.

Á LA PREMATURA MORT

DEL JOVE Y JA NOTABLE DOCTOR EN MEDICINA, EN JOAN GINÉ Y MASRIERA

Apenas vingut al mon
al sí de ta aymanta mare,
vaig estampar tendre bes
en ta carona nevada.

Y en lo mirar de los ulls,
y en las faccions agraciadas,
y en aquell somriure dols
que ta boqueta badava,

més que la forma del nin
me semblá la d' un bell ángel
que ab alas de gran blancor
vers la terra devallava.

Volá 'l temps; ton cos xiquet
aná creixent y formantse
y ab ell la explendenta llum
de ta inteligençia clara.

Destre, viu y estudiós
pel camp del saber trescares,
y al lloerer més enlayrat
cada any li 'n feres segada.

Jo t' hi mirava ab plaher
ser orgull de tots bons pares,
vejente escalar lo cim
sens deixar tas alas d' àngel.

Per abastar l' últim ram
anares á terra estranya.
Ay! Malhajan lleys que 'l fill
treuhen del sí de la mare! (*)

• • • • •
Fugint d' eixa trista vall
ahont may lo lluytar s' acaba,
ton esperit volá prop
de ta germaneta aymada.

Bessonets d' ànima y nom,
amunt heu alsat las alas...
Be esteu tots dosets al cel,
mes jay! de tots tristos pares!

Per ells cap mot de conhort
pot trobar la pensa humana,
que sols lo cel bálsam té
per tan fondas desstraladas!

DOLORS MONCERDÀ DE MACIÀ.

Juliol de 1893.

(*) Lo jove metje que plorém, obehint á las despóticas lleys del centralisme, es-tava fent á Madrid los darrers exercicis del Doctorat quan lo sorprengué la terrible malaltia que 'l portá á la mort.

LA FLOR BOSCANA

A MON AMICH EN RAMON CÓ

Lo sol corre á Occident y en sa carrera
de roja llum va coronant la platja,
donantli son adeu de despedida
fins al nou jorn, que tornará á aixecarse.
Comensa á esmaltá 'l cel algun i estrella;
los aucells donan la última volada
tent via cap al niu, hont los espera
lo fill de sos amors prop de la mare.
Hora beneyta en que la gent feynera
de retorn del travall busca sa casa!
Niu tot de goig, de la familia temple,
hont corre 'l temps ab armonía sa nta!...
No més ún sér, allá en la platja trista,
no enmotlla 'l goig ab los batechs de l' ànima;
que en son niu empobrit no han d' arribarhi
ni los aucells, que la foscó' 'ls espanta.
Pobreta! Ni un consol. Vingué á la terra
nascuda per etzar, com flor boscanà
que no se sab d' hont ve ni ahont fa via ,

que no's coneix lo vent que l' ha portada.
Pobreta! Té quinze anys, y sas parpellàs,
pel plor d' anyorament humitejadas,
son llanternas que guardan oprimida
del foch de son mirar la ardenta flama.

Lo sol toca á Occident. Las aus marinas
pel cim dels pals majors buscan estatje;
las eynas han plegat de la pesquerá;
cruix pel sorral la humitejada xarxa;
tothom content y adalerat fa via
per séures de sa llar vora las flamas...
Mes ella no; que boy plorant camina,
baixos los ulls y contristada l' ànima;
que al cuytar pressurosa vers sa cova
l' espera sols la soletat que espanta,
la negror d' una llar que no fumeja,
lo buyt immens de quan no hi ha esperansa.
No més un goig, sols un, la feu somriure,
clos en son pit ab ambrosa flama;
mes no'l dirá jamay, que se'n riurian.
De la borda ja ho diuhen: ¡No té ànima!
Sepulcre es buyt que per lo mon camina;
nascuda per etzar com flor boscana;
la rosada en sos ulls brilleja sempre.
Si no se sab lo vent que la ha portada!
No va rebre aquell bes dels dolsos llabis
del sér que 'ns ha donat part de son ànima!
No somriure al rebroll de sas caricias!
No apendre de mirar ab sas miradas!
No dormí en lo bressol ab sos cants dolsos,
al remor amorós de sas bressadas!
No escoltar eixa veu que 'ns dona vida!
No pogué, al esclatar nostra paraula
per primer cop al confegí un mot tendre,
l' espay regositjar al crit de: «mare!»
No apendre de sos llabis los sants resos
que ensenyán á teixir las esperansas!

Lo sol ja es post. De tart en tart ressona
 l' agut xisclet de la gavina blanca.
 La nit s' ha extés. Rendida la bordeta
 demunt del jas de palla 's deixa caure;
 sa pregaria es lo plor que al cel fa via.
 La troba 'l sol ixent ab sas plorallas
 desitjant un amor que van robarli;
 trobant lo buyt d' una passió ignorada.
 Pobreta! Quan un jorn sos ulls acabin
 las perlas que are llenyan tan amargas,
 son cor orfe d' amor restí en silenci
 y 's desprengui del cos sa ànima casta,
 dirà la gent, indiferent ó ab mofa,
 quan trobi dins del niu lo seu cadavre:
 «La borda es que s' ha mort; filla del vici,
 massa temps ha viscut en nostra platja.»
 Soterrada ben lluny, si es que la enterran,
 ningú la plorará; ni una creu blanca
 dirá: «Aqui jau la que va ser un dia
 pobre y humil com trista flor boscana!»

J. PUJOL BRULL.

Mars de 1893.

ÍNTIMA

Quí ara hi fos á la Albufera
com antany, per Sant Martí,
portant plena de cassera
la barqueta del Molí!

Quí hi anés á la Marina
y al flayrós taronjeral
ab la pobre Carolina
pel camí del Cabanyal;

y á las barracas voltadas
de parrals y gesmilers
á sentirhi las albadas
dels de l' horta dels llimers!

Llach y platjas y alquerías
d' aquell poble ben volgut
hont passí los millors dias
de la meva joventut!

Cóm me plau sa recordansa
en las horas de tristor!
Cóm m' anima la esperansa
de tornarhi en temps millor!

F. BARTRINA.

Petita estansa forrada
de cruixidor satí blau,
encaufada de Smirna
guarnida per má del art.

Un braser d' or l' entebia,
acurullat de rubins;
té en los murs telas preciosas
y miralls de Carles Quint.

Rosas de Maig la perfuman,
fanals de colors incerts
li donan llum, y l' abrigan
tapisso vinguts d' Orient.

Sembla que s'iga la estancia
lo recibidor del cel.

¡Jo visch en una cabanya
ab mos fills y ma muller...!

La donzella que hi fa estada
es hermosa com un sol:
una tunicel-la blanca
de randas cubreix son cos;

calsa xinelas de felpa
brodadas de plata y or;
té 'ls brassos, nusos, de rosa
esblaymada, de tardor.

Quan arribí jo á la estansa
mitj jeya en un confident.
¡Qué trista era ma cabanya!
¡Que era hermós alló, bon Deu!

Malalta devia estarne
l' ángel d' aquell paradís
quan ab ternura parlantli
lo doctor se troba allí.

Tendres preguntas, respuestas
ab desdeny, venen y van:
—L' amor tan sols pot guiarvos,—
diu lo doctor, paternal.

¡Si jo sapigués sa historia...!

Ella va mourer lo cap
dihent á l' hora:—Es impossible
l' amor, no puch estimar...—

Jo m' entorní á ma cabanya,
trobí á ma esposa y mos fills...
no sé 'l que per mí passava
que'm va semblá un paradís.

SEBASTIÁ TRULLOL.

PRIMAVERA Y ESTIU

Quins encants que té l' albada
de la Primavera hermosa
quan de raigs de plata y rosa
se vesteix la matinada!

Quan l' oreig ab suaus remors
ve del riu y de la ubaga,
quan la estelada ja apaga
sos diamantins resplandors,

entre flors y entre verdura
l' aucellet busca son niu.
Tot es amor; tot somriu,
respirant goig y ventura.

Quins encants que té l' albada
de la Primavera hermosa,
quan la brisa remorosa
ve de flors embalsamada!

Mes las flors quan ve l' Estiu
doblant son tronch corsecadas;
no s' ouhen las refiladas
dels aucells vora del riu.

Y aixís com avans volavan
jugant ab l' ayre y corrian
alegres y s' embestian
y d' arbre en arbre saltavan,

~~ESTIU~~
ara son sas melodías,
entremitj de secas fullas,
d' aquellas trovas despullas,
recorts de més bonichs dias.

Las esperansas no viuhen
en la tardor del meu cor;
las albadas que 'm somriuhen
no més son recorts d' amor.

FRANCISCO DE FEBRER.

TRETS QUE S'ERRAN

QUE us penseu que n' errava cap ell de tret?

Que us heu cregut que en tota la comarca hi havia
un altre cassador de tanta sanch freda i tanta sort?
Es que per aixó!

Tot justament si d' algú podia dirse que hagués nascut
predestinat, era d' ell, del hereu Bonich.

Res, lo primer; ja està dit!... Y xiton!... Que ningú gosés
á creure que algun *guapo* se li posés al costat.

* * *

Encare n' hi havia per estona avans lo sol no va treure 'l
nas per darrera 'ls plans de la Lligada, que ja l' hereu Bonich
y dos ó tres minyons més del vehinat corrian rostos avall per
Coll-sa-creu ab las escopetas al punt de dalt, seguint las pejadas
dels perdiguers.

Y are salta aquest esboranch, are aparta aquella bardissa
de gatosas ó esbarsers; aquí relisca ab un mal posat pedregot,
més enllá óbrat pas ab la culata per entremitj d' unes matas
de ridolta; quan no, punxante cara y mans ab lo gatosam, més
alt y revifat que cap diable del infern; aixís anavan fent via 'ls

cassadors cap al torrent proper que 's veia á unes duascentas passas, sense més esperansa que la de trobar un mal perdigot ó un cunill esgarriat que encare no seria bo per enllepolir lo gust del paladar, quan més per fer un arrós que valgués la pena.

Y ab tot y aixó ¿quí diria que tots aquets perills, tot aquest be de Deu d'aspresas y *contras* que ofereix la cassera á montanya era mitja vida pera l' hereu Bonich y sos companys?

Aquella matinada l' hereu s' havia alsat de bona lluna y no parava de fer tabola ab los minyons que l' accompanyavan, ja malehint ab renechs de la seva cullita 'ls ossos dels perdiuerots y cunillers que no donavan senyals de sentir cap rastre de res, y no sentintlo iestá clar! no 'ls hi posavan á tret ni una mala pessa, ja fent carotas al Cebriá perque havia caygut casi be tan llarch com Deu l' havia fet, al topar ab un roch, ó esqueixantse de riure, com si no ho hagués fet de vuyt dias, d' en Met de ca'l Borni perque á cada pas s' havia de lligar la beta de la espardenya y suava més que un carrreter.

—Res!... Cosas del Bonich!—solian dir los que coneixentlo be sabian prou que ó l' deixavan estar quan li agafava per aquell cantó ó l' havian d' estovar á plantofadas baldament las ganas de fer tabola li duressen fins l' endemá al vespre.

Ja feya prop de dues horas que anavan en dansa 'ls cassadors, y com que l' únic que tenia una mica de resistencia era l' hereu Bonich, tots los altres, qui més qui menos, ó n' hi caragolavan un de prim asseguts á la soca d' una alzina ó feyan pa y beure com aquell que no s' ho vol pendre massa á la valenta.

De sobte 'ls feu posar á tots drets una escopetada á pocas passas d' ells.

—Quí ha estat?—preguntá un.

—Qué hi ha noy?—feu un altre, boy cargolant la tapadora de la bota del vi.

—Ey!... Pareu compte que no 'ns vingan á senyalat la pell ab los perdigons, que no fa cap falta,—afegí un de més poruch que 'ls altres.

—Me caso ab Cristina!... L' he errat, noys, l' he errat!... Aixís un dimoniet se m' endugués tota la entremaliadura que 'm fa nosa al demunt!

Aquesta enderga del hereu Bonich feu esclafir la rialla als

més riolers de sos companys, que no se'n sabian avenir de aquella errada.

—Qué hi voleu jugar que ha carregat sense perdigons?—digué un.

—Si sembla que no pugui ser!

—Ves, quí ho hauria dit, hereu!

—Oh!... Y no diu que era una llebra?... L' hereu Bonich errar una llebra!... Ja 't dich jo que...

—Be! Que no callareu may més, me caso ab Cristina sentada? No us hi haveu trobat may vosaltres, poca-soltas, á errar un trei? Donchs jo m' hi he trobat are... y s' ha acabat! Ala, en marxa! Te... te!... Mustela! Cs... cs... cs!.. Busca, petita! Ah, noys... Ja us prometo desde are; si aném á dinar sense que jo hagi combat una cosa ó altra, diumenge que ve us pago café y puro á tots!

—Viva, hereu!.. Sempre ho he dit jo que tens més *filar-topia* tu sol que més de quatre americanos plegats,—feu tirant la gorra enlayre un baylet barbamech y rossot.

—Ja está dit!—exclamá en Cebriá, ben persuadit de que si s' havia de refiar d' aquell café y puro prou se quedaria sense puro y sense café.

—M' hi avinch!—afegí per son cantó 'l Met de ca'l Borni.
—No m' agrada despreciar res, y menos venint del hereu.

—Aixís fos cada festa! — saltá un altre ab la mateixa convicció poch més ó menos que sos companys.

Mentrestant l' hereu ja havia emprés la marxa altre cop, arribant en quatre salts á un garroferar molt espés, ahont en més de dues ocasions hi havia trobat cassa en gran.

Los gossos no donavan senyals de veure res, y no era per falta de correr adelerats d' aquí y d' allá ensumat lo terreno.

Feya un sol que estabornía las pedras, y l' hereu, tot y estanthi acostumat, va trobar que tenia mitja calor, de manera que s' ajegué una estona á la soca d' un dels garrofers, posà tabaco á la pipa y encengué.

Encare no feya tres minuts que s' estava d' aquell terme,

quan los clapits propers dels gossos li teren parar unas orellas de mij pam.

—Hola!—va pensar l' hereu.—Més aviat m' hagués ajegut per aquí! Are sí que tinch ganas de quedar com un home!... Mustela! Xarrich!... Te, te, te!... Busca assí!...

En tal moment, á cosa de quatre ó sis passas veié saltar un conillet de mitja mida... L' hereu apuntá y ¡pum! aquella vegada sí que no va fer falla. L' animaló caygué á terra donant un giravolt que á la llegua's coneixia que 'l donava de mala gana. Un dels llebrers lo portá á son amo agafat per la boca.

Mes heus aquí que encare l' hereu no va alsar lo cap quan se li encará devant per devant una minyoneta que, xamosa y gentil com era, va ferli tot l' efecte d' una aparició... Oh! Y lo més bo era que ell, l' hereu, no la coneixia! Quin un ell pera no saber lo que hi havia de bo y millor pel poble!...

Un cop passada la natural sorpresa, la noya fou la primera que parlá.

—Be, que ja estás segur, hereu, de no haverme fet mal?

—No tindria pas perdó de Deu si jo t' hagués tocat ni un fil de roba.

—Donchs á fe que si 't descuydas...

—Be, no t' espantis, dona. Mentre te belluguis, ray. Y be; ¿de qué rius are, bona mínyona, si 's pot saber?

La xicota, en efecte, no 's podia tenir la rialla ja feya estona.

—De tu me 'n rich,—respongué mirantse al hereu fit á fit.

—De mí? Bona la hem feta, Geroni! Oh! Y are que hi penso... M' hi jugaria una garrotada ben donada que prou ets de Morafreda.

—Sí que ho soch. Per qué m' ho preguntas?

—Mal m' está 'l dirho, pero ¿jo no coneixer un pamet com lo teu si fossis d' aquí 'l poble!... Be, que encare no 's pot saber per qué rius, que las ganas sembla que encare no 't passan?

—Ja ho sabrás un altre dia.

—Y per qué no are?... Un altre dia!... Quí sab quan nos veurém!

—No crech que sigas tu 'l que 'm trobis á faltar.

—Cóm! Are sí que n' has dita una que no te la perdono. Malvinatje la cua del ruch de casa!

—Uy, uy! Que 'n portas de ganas d' enraionar... Més valdria que anesses á veure ahont paran los teus companys.

—Bo! Ja 't faig nosa tan aviat? —digué l' hereu, ab vera mostra de contrarietat.

—No, home; es que... cullo violas y si m'entretenis gayre...

—Que vols que t' ajudi jo?

—A caure?

—No, dona. A cullirne. De segur que no deuhen ser pas pera aquest feligrés. M' hi jugaria una pesseta columnaria!

—Qué 't pensas que no n' hi ha d' altres sense tu? .

—D' aixó 'm queixo justament. Vaja, vaja, ressalada. Ves de ferli 'l ram ben gros perque no se t' enfadi.

—Que te 'n fa de denteta!...

—Si me 'n fa? Encare que te 'n riguis. Vaja; ¿quant t' hi jugas que te 'l prench aquest ram?...

—Quant t' hi jugas que no?

—Pobreta! Sinó pel sinó...

—Es que encare que me 'l prenguesses no 't faria gens de bon profit, perque, al cap de vall, no es pera tu.

Are se sentí la veu d'un dels cassadors que cridá al Bonich.

—Mira, ja 't cridan;—feu la minyona, que no deixava de cullir violas blanques y ja 'n tenia una embosta.

—Bueno, ja hi aniré, ja; pero are tot just m' ha passat pel cap una idea que... res, un capritxo, com aquell qui diu.

Aixó ho manifestá 'l presumit minyó no acabant de convencers de que no hagués caygut en gracia á la xicota de las violas.

Hi estava tan acostumat ell á que totas li fessen bona cara!

—Lo que tens de fer, noy, es no decantarte tant cap aquí y parar compte á caure al rech.

—Donchs jo tenia 'l capritxo, ratolinet, de que 'm regalis aquest ram, perque aixís com aixís tu tampoch fas la cara de tenir currutaco encare.

—No l' heurás pas, fill. Tens de creixer un xich més.

—Vols dir que no l' heuré? Donchs á mí 'm sembla que t' erras, veyas tu!

La donzella mitj reya al sentir al hereu, y aquest s' enfadava més y més ab aquellas riallas. De sobte ella feu un moviment pera privar al hereu que li prengués lo ramet, y llavors lo cassador feu un salt posantse á seguirla.

—Ah, tonteta! Be te'l pendré prou.

—Ho veurémi!—feu la minyona, que al veure la obstinació, ja pesada, del hereu, s' envalentoná tota y saltá 'l rech, posantse á correr ab tota la lleugeresa que las camas li permetian.

Y 'l Bonich al darrera. Mes heus aquí que al ser á passar lo rech s' entrebanca ab un roch que á la vora trobá y ¡pataxap! cau d' esquena á l' aygua.

Mentrestant la minyona de Morafreda ja s' havia perdut de vista.

L' hereu s' aixecá tot xop y digué ab molta filosofía:

—Aquest tret si que l' he errat. Cóm se deu esqueixar de riure á horas d' are aquella entremaliada de mossa. Malaguanyada que 's perdi. Tant mateix es ben macota. Lo que no'm puch treurer de la barretina es per qué redimontris devia riurer llavors...

Arribá 'l diumenge. Tois los companys del hereu Bonich se trobavan reunits ab ell al voltant d' una de las taulas del únic café, es á dir, del hostal y café, tot d' una pessa, del poble.

Tot fou bromejar sobre la cassera d' aquella setmana, y si l' un se queixava de no haver mort ni un mal estornell, l' altre li responia que «pitjor ell, que li havia fet figa la escopeta dos cops seguits.» Y aixís, per aquest terme, casi bé tots trobavan excusa pera disculpar lo que no era sino poca destresa en l' art (diguembo aixís) de la cassera.

—Y tu, hereu, cóm ne vas sortir d' aquell bany que vas pendre?

—Pse! Una remullada y para de contar. Lo que jo sento...

—Qué? Qué?—feren sis ó vuyt veus á la vegada.

—Lo que jo sento es que m' heu guanyat la posta.

—Cóm s' entén?

—Oy que no!

—Ca, ca! Es fals!—digué cada hu per son costat.

—Be! Deixéume enrahonar, com una reira de bet! . Sí, te-

niu rahó; en part, la teniu. Jo ja 'l vaig matar un conill avans del mitjdia. Pero aquell conill... Vetaquí per qué reya aquella poca-solta. Aquell conill... Sabeu qué tenia á las potas del darrera?

—Qué?

—Una beta negra... Perque 'l duya á la má la Marieta de ca'l Batet d' aquí de Morafreda y li havia fugit.

Los companys del hereu Bonich no cal dir que aculliren ab una riallada general las sevas darreras paraulas.

RAMON MATEU.

Juny de 1893.

¡À LA ENCESA!

RECORT AL AMICH M. RODRIGUEZ D' ALCÁNTARA

La nit rumbeja
sas bellas galas,
la clara lluna
brilla en l' espay;
milers d' estrellas
en lo cel lluhens,
la mar es llisa
com un cristall.

Minyons, cap á la pesca! Anemhi sens tardar.
Fa nit clara y serena; la barca espera ja.

Deslliga la fitora,
encén tu lo fester,
lo peix que sa llum veja
prou nostre te de ser.
A l' aygua va la barca,
remers, esteu á punt;
bogueu, bogueu depressa,
coratje y forsa al puny.

Quan á proa jo estich de la barca
la fitora enlayrant amatent,
fixo 'ls ulls en la mar que ilumina
la estelada que crema al fester.

Y quan veig que una sombra s' atansa,
la fitora li tiro al instant,
sent mon goig de la mar aixecarla,
sent mon goig lo seu viu bellugar.

Fitorayres com jo en eixa costa
son comptats los que 's troban avuy;
casi crech que per mí es una gloria
manejar la fitora com vull.

Qué més bonich
que 'l pescá á la encesa?
Qué més bonich
que 'l pescar de nit?

La fresca marinada
anima al bon remer,
sa suau alenada
manté encés lo fester.

Y l' ardit fitorayre
que ab goig va travallant,
al veure 'l peix enlayre
alegre va cantant:

Quín goig, quína alegría, n' es lo pescá á la encesa!
Quín goig, quína alegría, n' es lo pescar de nit!
Si 'l cor á dolls hi troba al mar la poesía,
las brisas marinescas esplayan l' esperit!

J. BLANCH Y ROMANÍ.

ÍNTIMA

Deixant la vila dels Papas
me n' aní cap al Ventur...
Tot pujant per la dressera,
vàlgam Deu si 'n feya d' ulls!

S' anava fonent la lluna,
y 'l sol, que s' alsava al lluny,
daurava las creus de ferro
dels campanarets dels burchs.

Quánta terra de Provensa
esclatant en flors y en llum,
á la dreta y á la esquerra,
cap al Nort y cap al Sur!

Quánnts de pobles y d' hermitas
y de masos y de burchs!
Quánta gent formiguejantne
per avall y per amunt!

Gloriós dia de las Santas
de Provença tan volgut,
qui't veyés una altra volta
de las cimas del Ventur!

F. BARTRINA.

LO PROGRÉS DE LA INDUSTRIA CATALANA

Qué son aqueixos monuments sumptuosos,
mostras tots ells d' atlética bellesa
en que unidas ab llassos misteriosos
hi ha la gallardía y la fermesa?

Grans murallas de pedra, amples escalas,
los sostres de metall, trespols de fusta,
salas molt grans sense gornits ni galas,
mes hont cada detall al tot s' ajusta;

llarchs corredors, esbeltes galerías,
torres que amunt com colossals agullas
los núvols semblan foradar; grans vias
cobertas per l' ombriu d' espessas fullas;

gent que va y ve, mes gent que traqueteja,
grossas fornals ahont los flams s' hi enlassan
seguidament; rodas que l' temps negreja
y magestuosas y acordadas passan;

un brugit com del mar ó la tempesta,
que al mateix temps que aixordador retrona,
te 'l ritme inmens de gegantina orquesta
y vibracions á las murallas dona.

Véuslos aquí los monuments sumptuosos,
mostras tots ells d' atlética bellesa,
en que unidas ab liassos misteriosos
hi veig la gallardía y la fermesa.

Y be: ¿qué son? Son los castells fortíssims
dels nous senyors feudals, d' orgull exemplars?
Son los palaus de reys poderosíssims?
Son de novellas religions los temples?

Hónt son donchs los altars? Hónt son las gradas
que als tronos pujan? Las coronas bellas
hónt son? Hont las imatges veneradas?
Hónt los sacerdots ó las donzel·las?

Son temples y palaus: hi ha corona
y altar al mateix temps, fe y fortalesa;
puig son los monuments d' una matrona
que al mateix temps es reyna y es deesa.

Allí habita la expléndida, la hermosa
de verdadera ràssa soberana;
allí habita la reyna poderosa
que té per nom INDUSTRIA CATALANA.

En altre temps aqueixa reyna bella
joyas apenas ni palaus tenia.
Qué poch brillava sa naixenta estrella!
Y qué poch ressonava sa armonía!

Mes sos vassalls per xó^{no} s' esglayavan
y adorant á la reyna y benehintla,
travallavan tots ells y travallavan
cada dia animantla y enriquintla.

Y una fábrica avuy, demá una joya,
y més tart un i nau que ab forsa vira,
tots li han anat formant aquesta toya
d' imperdibles tresors que 'l mon admira.

Y veus aquí que sense crim ni guerra
es poderosa ab sas brillants coronas,
y monuments á dojo té en la terra
y monuments á dojo entre las onas.

Al camp y á la ciutat té son domini;
pla y montanya coneixen sa constancia;
y son pas significa l' extermíni
del mal, de la miseria y la ignorancia.

Y alsant lo cap la soberana nostra
extén per tots los ámbits la armonía
de son accent, y al devant d' ella 's posira
lo qui apenaç avans la coneixia.

Oh! Té un poble fidel que, com la adora,
ab gust li fa tributs y vassallatges;
donzellars té com á real senyora
y collas de soldats y aixams de patjés.

Mes sas tropas no matan ni batallan,
ni usan sas damas l' afalach innoble;
sas damas son las donas que travallan,
sos patjés son obrers, son fills del poble.

Sos exérçits victoria tras victoria
li conquestan pel mar y per la terra,

y ni ab la humana sanch tacan la historia,
ni conmouhen l' espay ab crits de guerra.

La llansadora que 'l teler enfila,
la dura relia que 'ls terrossos trenca,
la pala que 'l metall al forn apila,
lo pich que esberla la marbrosa penca,

lo ternal que la forsa multiplica,
la roda altaia que ab una altra engrava,
lo mall, la aixada que á la terra 's fica
y la destral que en lo dur tronch se clava,

lo rem, la vela, la tallanta prora,
lo fi buril y la infernal caldera,
l' alambich hont lo líquit s' evapora,
la válvula que gruny y s' exaspera,

totas las eynas que 'l travall destina,
véuslas aquí las armas que demana
l' exércit que serveix á la regina
que té per nom INDUSTRIA CATALANA.

Avant, donchs, bons obrers de casa nostra,
braus soldats de la Industria, rassa honrada;
no hi ha gloria més digna que la vostra;
vosaltres del progrés sou la avansada.

Vosaltres produhíu nostra riquesa
y la escampeu pel mon, fent admirarla;
per vosaltres tothom sab ab sorpresa
que tenim vida propia y propia parla.

Lo vent va transportant de serra en serra
 la veu de nostra patria, 'l só s' allunya...
 Avant! Per tots los àmbits de la terra
 ha de sonar lo nom de Catalunya.

Fills del travall, trenqueu, trenquèu los llassos
 que os vulgan retenir cap endarrera;
 aneu cap endavant, que, oberts los brassos,
 lo Pervenir os crida y os espera.

Y aixís ab noble magestat glorirosa,
 entre totas las altras soberana
 fareu á aqueixa reyna tan hermosa
 que té per nom INDUSTRIA CATALANA.

JOSEPH MARTÍ FOLGUERA.

